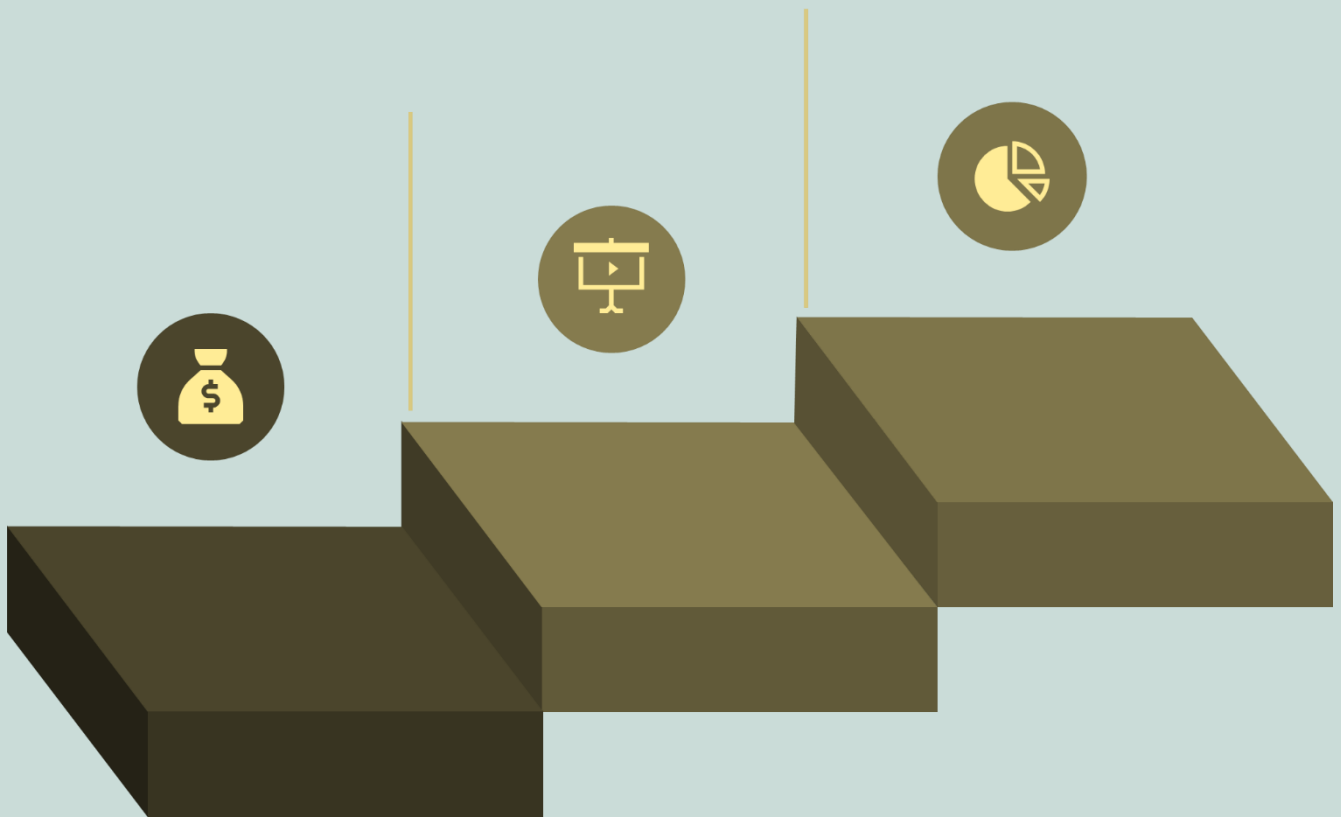

การเรียกร้องค่าสินไหม

ทดแทน

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับจากกระทำการละเมิดของจำเลยในคดีอาญาได้ 3 วิธี คือ (1) การดำเนินคดีแพ่งเป็นคดีแยกต่างหากจากคดีอาญา หรือ (2) การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามมาตรา 40 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (“ป.วิ.อาญา”) หรือ (3) ดำเนินการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) ไปพร้อมกับการดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในการดำเนินคดีแยกต่างหาก ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องเป็นคดีแพ่งฐานละเมิดหรือการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ผู้เสียหายมีภาระที่จะต้องดำเนินการฟ้องเป็นคดีใหม่แยกต่างหากจากคดีอาญา ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการฟ้องคดีซึ่งค่าจ้างทนายความ และค่าฤชาคารธรรมเนียมธรรมเนียมต่าง ๆ ในขณะที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามมาตรา 44/1 ป.วิ.อาญา เพื่อขอให้ศาลอาญาที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาทำการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาให้กับผู้เสียหายโดยไม่ต้องฟ้องร้องดำเนินคดีใหม่ อาจกล่าวได้ว่า การยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ป.วิ.อาญาเป็นกลไกในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถเรียกร้องค่าเสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพิ่มเติมจากค่าราคาทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในอำนาจที่พนักงานอัยการจะเรียกให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43¹ โดยไม่ต้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย และเพื่อให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นไปด้วยความถูกต้องและเที่ยงธรรม

¹ คดีลักทรัพย์ วัจราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกงยกยอกหรือรับของโจร

ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการดำเนินการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ป.วิ.อาญา

มาตรา 44/1 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

“ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้ค่าขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการดำเนินการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ป.วิ.อาญา เพื่อขอให้ศาลในคดีอาญามีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ยื่นคำร้องจะต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

“ผู้เสียหาย” มาตรา 2 (4) ป.วิ.อาญา หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้

ผู้เสียหายในคดีอาญา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) ผู้เสียหายที่แท้จริง และ (2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย โดยมีข้อกำหนดและเงื่อนไขในการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาในแต่ละกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียหายที่แท้จริง

ผู้เสียหายที่แท้จริง หมายถึง ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญาในฐานนั้นโดยตรง ซึ่งการพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ 3 ประการประกอบกัน ดังนี้

(ก) ได้มีความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้น

เป็นการพิจารณาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา

(ข) บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง

ผู้ที่เป็นผู้เสียหายจะต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองส่วนที่เป็นเอกชน เช่น ในฐานความผิดฐานลักทรัพย์ กฎหมายมุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองในทรัพย์ของเอกชน ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกลักเอาไปย่อมเป็นผู้เสียหายจากการกระทำการความผิดฐานลักทรัพย์ แต่ในกรณีของการกระทำความผิดอาญาซึ่งกฎหมายมุ่งที่จะปกป้องคุ้มครองความสงบสุขของส่วนรวมและประชาชน เช่น การกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายโดยตรง (ฎีกาที่ 3447/2530²) ในกรณีที่แม้ว่าเป็นการกระทำความผิดต่อรัฐ เช่น การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้า

² ฎีกาที่ 3447/2530 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน มิใช่กระทำได้เฉพาะเจาะจงแก่บุคคลใดเป็นส่วนตัว รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายโดยตรง พระราชกำหนดการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชกำหนดนี้ ตาม มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 และมาตรา 8 บัญญัติถึงวิธีการและลักษณะของการกักขังในกรณีเช่นนี้ไว้ และบัญญัติถึงการที่จะปราบปรามการกระทำที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนกับวางมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับ ความเสียหายจากการถูกหลอกลวง และรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้ เพื่อคุ้มครองประชาชนเป็น

TLCS LEGAL ADVOCATE

พนักงาน หากเอกชนรายใดได้รับความเสียหายเป็นพิเศษอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญานั้นแล้ว ก็ถือว่า เอกชนรายนั้นถือ
ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่กระทำต่อรัฐได้ (ฎีกาที่ 2583/2522³)

(ค) บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

การเป็นผู้เสียหายทางนิตินัย หมายความว่า การเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่สมควรได้รับการคุ้มครอง
ตามกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการพิจารณาว่า บุคคลนั้นสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะผู้เสียหายหรือไม่ ศาลฎีกาถือ
ว่าในกรณีต่อไปนี้ แม้บุคคลนั้นจะได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดอาญา ก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย

- บุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเสียเอง กล่าวคือบุคคลนั้นต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือ
ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตน หรือเกี่ยวข้องกับพัวพันกับการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ใช้
หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิด
- บุคคลนั้นยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตน เช่น ยอมให้ผู้อื่นทำแท้งลูก บิดาไม่มีอำนาจฟ้องผู้ที่ทำให้บุตรสาว
ของตนแท้งลูกถึงแก่ความตายด้วยความยินยอมของหญิง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 302 เพราะหญิง
มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดและมีผู้ได้รับความเสียหายตามกฎหมาย (ฎีกาที่ 954/2502)
- บุคคลนั้นมีส่วนในการก่อให้เกิดความผิดและตนได้รับความเสียหายเอง วินิจฉัยว่า จำเลยไม่มีเจตนาแต่แรก
ที่จะขายแผ่นซีดีภาพยนตร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย แต่เป็นกรณีที่ฝ่ายผู้เสียหายได้ชักจูงใจหรือก่อให้เกิด
จำเลยกระทำความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ จึงไม่อาจถึงได้ว่าเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย (ฎีกาที่ 4077/2549)

ส่วนรวม และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นมีอำนาจใช้มาตรการดังกล่าวนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้กรณีเสร็จเด็ดขาดไปทันทีที่ดั่งนั้น ความผิดตามพระราช
กำหนดนี้ รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้ (วรรคสองวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 5/2530)

³ ฎีกาที่ 2583/2522 โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลย ต่อมาจำเลยแจ้งแก่ น. เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่จดทะเบียนสมรสว่า จำเลยไม่เคยจดทะเบียน
สมรสมาก่อนเลยอันเป็นเท็จ เพราะจำเลยกับโจทก์ยังเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานได้จดทะเบียนสมรสให้จำเลยกับ
นางสาว ส. เห็นได้ว่าการกระทำของจำเลยกระทบกระเทือนถึงฐานะบุคคลของโจทก์ซึ่งเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิรับมรดกอยู่ก่อนแต่คนเดียว
โจทก์จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียและได้รับความเสียหายในกรณีที่เกิดขึ้นโดยตรงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มีอำนาจฟ้องคดี
ฐานแจ้งความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

การเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยกับการยื่นคำร้องตาม มาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา)

ภายหลังจากที่มาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) มีผลใช้บังคับ ศาลได้นำหลักเรื่องการเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยมาใช้วินิจฉัยประเด็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เสียหายซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) ด้วย อาทิเช่น สมครใจทะเลาะวิวาททำร้ายกันและกัน (ฎีกาที่ 223-224-2513) ประมาททั้งสองฝ่าย (ฎีกาที่ 4461/2539, ฎีกาที่ 5419/2554) ผู้เสียหายมีส่วนประมาทอยู่ด้วย (ฎีกาที่ 5342/2549, ฎีกาที่ 8793/2556, ฎีกาที่ 7807/2559) ดังนั้น จึงไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ไม่อาจขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีและไม่อาจยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) ในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งรับคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมและคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้พิจารณาแล้ว แต่ต่อมาความปรากฏในชั้นพิจารณาว่าผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ยื่นคำร้องมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้ว ศาลย่อมต้องมีคำสั่งยกคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมและคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ดี มีกรณีที่ศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษากลับหลักการที่ว่าผู้เสียหายซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น โดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14023/2557 ได้วินิจฉัยว่า แม้ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 44/1 ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น แต่คดีในส่วนอาญาได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดไปก่อนแล้วจึงมีการพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนแพ่งในภายหลัง เช่นนี้ปัญหาว่าผู้ร้องมีส่วนประมาทด้วยมีผลทำให้ผู้ร้องไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย ไม่มีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 44/1 หรือไม่ จึงไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาในคดีส่วนแพ่ง การที่ผู้ร้องมีส่วนประมาทซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ประกอบมาตรา 223 ศาลต้องพิเคราะห์พฤติการณ์ว่าฝ่ายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไรนั้น มิได้ทำให้ความเป็นผู้เสียหายของผู้ร้องในอันที่เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 44/1 ที่ยื่นไว้ในคดีส่วนอาญาซึ่งถึงที่สุดแล้วสูญสิ้นไปแต่อย่างใด ผู้ร้องยังมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลยได้ตามบทบัญญัติดังกล่าวทุกประการ เพียงแต่จะเรียกได้มากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ว่าผู้ร้องกับจำเลยฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเท่านั้น ดังนั้น ที่จำเลยอ้างว่าผู้ร้องประมาทด้วยจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยและไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจึงฟังไม่ขึ้น

และต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5400/2560 (ประชุมใหญ่) ได้ยืนยันแนวทางใหม่นี้ ในประเด็นว่า คำว่า “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ว่า มาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ย่อมมีความหมายในตัวว่าหมายถึงผู้ที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน จึงมีความหมายที่แตกต่างชัดกับความหมายของผู้เสียหายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 ได้บัญญัติว่า “ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้ให้ถือตามความหมายดังที่ได้อธิบายไว้ เว้น

แต่ข้อความในตัวบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น” ดังนั้น การพิจารณาว่าผู้ใดมีสิทธิยื่นคำร้องต้องพิจารณาจากสิทธิในทางแพ่ง ไม่ใช่กรณีที่จะนำความหมายของคำว่าผู้เสียหายในทางอาญา เช่น เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) มาบังคับใช้ ความประมาทของผู้เสียหายเป็นข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 เท่านั้น ไม่ทำให้สิทธิของผู้ร้องที่จะขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหมดไป ซึ่งจะเห็นว่า แม้ผู้ถูกระทำละเมิดจะมีส่วนประมาทอยู่ด้วย ผู้นั้นก็ยังสามารถฟ้องร้องผู้กระทำความผิดให้ชดใช้ค่าสินไหมเพื่อการละเมิดนั้นได้ เพียงแต่จำนวนค่าสินไหมที่จะได้รับนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ว่าผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ฝ่ายใดมีส่วนผิดในเหตุละเมิดยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งนี้ พิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442 ประกอบมาตรา 223

ดังนั้น จากการเปลี่ยนแนวทางการตีความของศาลฎีกา คำว่า “ผู้เสียหาย” ตามความหมายของมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) หมายถึง ผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นสิทธิทางแพ่ง ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าผู้เสียหายมีส่วนกระทำผิดอยู่ด้วยนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น แต่ไม่ทำให้สิทธิที่จะขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นหมดไป

(2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ได้แก่ บุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท คือ

- (ก) ผู้มีอำนาจจัดการแทนโดยต้องได้รับอนุญาตจากผู้เสียหายก่อน ได้แก่ กรณีตามมาตรา 4 สามียังต้องได้รับอนุญาตจากภริยาจึงจะฟ้องคดีแทนได้⁴ เว้นแต่จะเข้ากรณี ตามมาตรา 5 (2)
- (ข) ผู้มีอำนาจจัดการแทนโดยผลของกฎหมายโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เสียหายก่อน ได้แก่ กรณีตามมาตรา 5 ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล บุพการี (บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน มารดาเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเพียงผู้เดียว) ผู้สืบสันดาน สามียหรือภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย

⁴ มาตรา 4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เองโดยมิต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน ภายใต้งบบังคับแห่งมาตรา 5 (2) สามียมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา”

เฉพาะแต่ในความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล⁵

(ค) ผู้มีอำนาจจัดการแทนโดยได้รับอนุญาตจากศาล ได้แก่ ผู้แทนเฉพาะคดี⁶ ตามมาตรา 6

2. ผู้ยื่นคำร้องจะต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ผู้เสียหายที่มีสิทธิในการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 เพื่อขอให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายให้กับตนจะต้องเป็นผู้เสียหายเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลย โดยเป็นการดำเนินการโดยตัวผู้เสียหายเอง หรือ โดยผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณีและผู้เสียหายยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือ โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่งได้แก่ บิดา มารดา สามี/ภรรยา ผู้สืบสันดาน หรือทายาทของผู้เสียหายบิดา มารดา สามี ภรรยา ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองหรือถึงแก่ความตาย

⁵ มาตรา 5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

- (1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล
- (2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้
- (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำแก่อนิติบุคคลนั้น”

⁶ มาตรา 6 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

เมื่อได้ไต่สวนแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทน

ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมในเรื่องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดี”

3. ประเภทความผิดที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา)

ผู้เสียหายจะต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยต้องเป็นความผิดที่ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือ ทรัพย์สิน เช่น ถูกทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย ถูกข่มขืน ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกฆ่าเพื่อชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ ถูกทำให้แท้งลูก หรือได้รับบาดเจ็บหรือตายจากการกระทำโดยประมาทจากบุคคลอื่นถูกทำให้เสียทรัพย์ ถูกบุกรุก ถูกหมิ่นประมาท ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง ถูกจับตัวเรียกค่าไถ่ เป็นต้น

4. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญในการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา)

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา) มีดังนี้

- (1) ผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ ต้องเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการเท่านั้น
- (2) คำร้องขอค่าสินไหมทดแทนตาม มาตรา 44/1 ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนที่ศาลจะเริ่มสืบพยานในคดีนั้น⁷ (จำเลยให้การปฏิเสธ หรือคดีอาญามีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป) หรือในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน (จำเลยให้

⁷ มาตรา 1 (10) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “วันสืบพยาน” หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน กล่าวคือ เป็นวันสืบพยานนัดแรก ที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานในประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีจริง ๆ หากศาลให้เลื่อนคดีในวันนั้นออกไป วันสืบพยานที่นัดได้ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นวันสืบพยานตามมาตรา 1 (10) จนกว่าศาลจะเริ่มต้นทำการสืบพยานในวันสืบพยานวันใดจริง ๆ วันนั้นจึงจะถือว่าเป็นวันสืบพยานตามความหมายของมาตรา 1 (10) นี้ ซึ่งอาจเป็นวันนัดสืบพยานโจทก์หรือพยานจำเลยก็ได้ที่เป็นฝ่ายนำสืบพยานก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 967/2535 การขานัดพิจารณาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 197 วรรคสอง มีความหมายว่า ในวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานเป็นวันแรกในคดีนั้นไม่ว่าจะเป็นพยานฝ่ายใดและไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อน หากคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลในวันนั้นไม่ว่าตนจะมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบในวันนั้นหรือไม่ก็เป็นการขานัดพิจารณาปรากฏว่าในวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานโจทก์ครั้งแรก จำเลยที่ 1 มาศาลการที่จำเลยที่ 1 ไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานโจทก์จำเลยครั้งที่ 1 จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 ขานัดพิจารณา คู่ความที่จะมีคำขอให้พิจารณาใหม่ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 207 ได้นั้น จะต้องปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งให้เป็นฝ่ายขานัดพิจารณาเสียก่อนเมื่อไม่ปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งว่าจำเลยที่ 1 ขานัดพิจารณา ดังนี้สิทธิที่จะขอให้พิจารณาใหม่ของจำเลยที่ 1 ไม่อาจเกิดขึ้นได้)

TLCS LEGAL ADVOCATE

การรับสารภาพ และคดีอาญานั้นมีอัตราโทษจากไม่เกิน 5 ปี) ให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยคำร้องดังกล่าวต้องเป็นคำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น จะเป็นคำขอบังคับเป็นอย่างอื่น เช่น ร้องขอบังคับให้จำเลยรับบุตรของผู้เสียหายซึ่งถูกจำเลยข่มขืนกระทำชำเราเป็นบุตรไม่ได้ และคำขอต้องไม่ขัดแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

- (3) ค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้องนั้นต้องมิได้เกิดจากการกระทำเพื่อชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี เช่น การล่อลวง ชูเชิญ สำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นด้วย อีกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเกิดจากการกระทำของจำเลยในคดีอาญาที่ยื่นคำร้องขอด้วย
- (4) สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนที่สามารถร้องขอบังคับได้ต้องเป็นความเสียหายที่ได้รับอันเนื่องมาจากเหตุที่ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินเท่านั้น

ทั้งนี้ การกำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาร้องขอให้จำเลยชดใช้ “ค่าสินไหมทดแทน” ซึ่งหากพิจารณาตาม มาตรา 438 วรรคสอง⁸แล้ว ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การเรียกร้องเอาทรัพย์สิน การเรียกร้องให้ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือการเรียกค่าเสียหาย ดังนั้น หากเป็นความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 43⁹ ซึ่งพนักงานอัยการใช้สิทธิเรียกร้องแทนผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว ผู้เสียหายในคดีอาญาก็อาจใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายได้ ตามมาตรา 44/1 เท่านั้น โดยผู้เสียหายจะยื่นคำร้องเพื่อเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้ ตามมาตรา 44/1 วรรคสาม เรียกได้เฉพาะค่าเสียหายเท่านั้น ส่วนคดีที่พนักงานอัยการไม่อาจหรือไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวแทนตามมาตรา 43 เช่น ความผิดที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย ฯลฯ ผู้เสียหายในคดีอาญาก็สามารถใช้สิทธิตามมาตรา 44/1 ในการเรียกร้องสิทธิทั้งการขอคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน รวมทั้งการเรียกร้องค่าเสียหายได้ด้วย

⁸ มาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย

⁹ มาตรา 43 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกงยกยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

5. ประเภทของค่าสินไหมทดแทน

- (1) กรณีได้รับบาดเจ็บ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ในระหว่างทำงาน ไม่ได้ค่าเสียหาย เนื่องมาจากการเจ็บป่วย ร่างกายพิการ หน้าเสียโฉม และเสียสมรรถภาพทางเพศ
- (2) กรณีถึงแก่ความตาย เช่น ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ ค่าขาดไร้อุปการะ ค่าขาดแรงงาน ในครอบครัว
- (3) กรณีทรัพย์สินเสียหายหรือสูญหาย มีสิทธิขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน หรือถ้าคืนไม่ได้ก็ให้ใช้ราคาทรัพย์สินแทน

6. เอกสารประกอบคำร้องตามมาตรา 44/1 (ป.วิ.อาญา)

เอกสารที่ต้องนำมาแสดงประกอบคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 มีดังต่อไปนี้

- (1) สำเนาบัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้เสียหาย
- (2) ถ้าผู้ร้องเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหายให้แสดงหลักฐานที่แสดงความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ในสูติบัตร ในสำคัญการสมรส ใบมรณบัตร หรือคำสั่งศาล เป็นต้น
- (3) หลักฐานเกี่ยวกับความเสียหาย เช่น ภาพถ่ายความเสียหายที่เกิดขึ้น ใบเสร็จรับเงินที่ต้องจ่าย อันเนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลย หลักฐานเกี่ยวกับราคาทรัพย์สิน เป็นต้น

TLCS LEGAL ADVOCATE

บรรณานุกรม

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง : ตัวบท คำอธิบายย่อและเอกสารอ้างอิง เรียง
มาตรา” พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.

ปิติพร วิมลภัทรานนท์, “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548: ศึกษา
เฉพาะกรณีของมาตรา 44/1” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

สาธิตา คูลิเมคิน, “ปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
44/1” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ธันวาคม 2559 - มีนาคม 2560.